

Miljøterapeutisk kompetanse i skolen – rapport fra temamøte ved UiT Norges arktiske universitet, campus Harstad

UiT The Arctic University of Norway – 2017

Septentrio Academic Publishing

<http://septentrio.uit.no/>

Septentrio Reports, number 3, 2017

ISSN: 2387-4597

DOI: <http://doi.org/10.7557/7.4117>

How to cite this report: <http://doi.org/10.7557/7.4117>

Licensee UiT The Arctic University of Norway

This Open Access report is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0

International License: <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Innhold

Forord: Miljøterapeutisk kompetanse i skolen – arbeidsoppgaver og utfordringer.

1	Rapport fra temamøte 2, mars 2016.....	1
1.1	Velkomstord fra avdelingsleder Bjørn-Eirik Johnsen.....	1
2	Stemmen til Stangnes videregående skole v/ rektor Sylvi Berg, som innledet med å vise oss skolens rammebetingelser.....	1
2.1	Stemmen til fylkespolitiker Edvin Eriksen handlet om kompetansebehovet i skolen, hvor han hadde fokus på opplæringsloven.....	2
2.2	Stemmen til NFU v/ Liv Aamnes var organisasjonens positive erfaringer med den miljøterapeutiske kompetansen i skoleverket	3
2.3	Fagforeningene FO og Utdanningsforbundets stemme.....	6
2.4	Stemmen fra Utdanningsforbundet v/ Morten Rennemo	9
2.5	Stemmen til Harstad kommune v/ personalsjef Max Jenssen	10
2.6	Feltets tilbakemeldinger:.....	11
2.6.1	Enhetsledernes tilbakemeldinger:.....	11
2.6.2	Miljøterapeutenes kompetansebidrag i skolen:.....	11
2.6.3	Miljøterapeutenes tilbakemeldinger om sin rolle i skolen og arbeidsoppgaver med tanke på nedenforstående fagligheter/utfordringer.....	12
2.7	Stemmen fra UiT Campus Harstad, avd. for vernepleie v/ universtetslektor Marit Rustad	13
2.8	Miljøterapeutenes stemme, ved miljøterapeut Miriam Olsen og vernepleierstudent Trine Kjølberg	13
2.9	Stemmene fra tilhørerne/salen.....	15
3	Oppsummering.....	17
	VEDLEGG.....	18

Forord: Miljøterapeutisk kompetanse i skolen – arbeidsoppgaver og utfordringer

UiT Norges arktiske universitet, Campus Harstad, avd. for vernepleie, tidligere Høgskolen i Harstad, har siden 1983 utdannet vernepleiere, en helse- og sosialfaglig profesjonsutdanning som har sitt faglige ståsted innenfor feltet funksjonshemming. Dette betyr at vernepleiere utøver sin yrkesfunksjon i samhandling med personer som har en funksjonsnedsettelse, og i nært samarbeid med andre yrkesutøvere. De nasjonale føringer innenfor funksjonshemma-politikken er «et samfunn for alle» og «alle skal være med». Når det gjelder den norske skole, har vi en opplæringslov som sier noe om retten og kravet som stilles til opplæring, for alle våre barn.

Utfordringen den norske skole står overfor med tanke på opplæringsloven og tilpasset opplæring, er mange, men for å nå opplæringsmålene for alle våre barn er det viktig med en supplerende kompetanse til læreren i skolestua. Her kommer miljøterapeuten og vernepleieren inn og kan bidra til å tilrettelegge for motivasjon og mestring hos elever med spesielle behov i skolehverdagen. Visjonen om at «alle hører tell», tilsier fagkunnskap om hvordan vi skal inkludere.

På vegne av arrangørene, UiT Campus Harstad, avd. for vernepleie og FO, Fellesorganisasjonen for barnevernspedagoger, sosionomer, velferdsvitere og vernepleiere, takker vi for all gode innspill i panelet og fra tilhørere.

Rapporten inneholder alle stemmene fra temamøtet om miljøterapeutisk kompetanse i skolen – arbeidsoppgave og utfordringer, og er et kunnskapsbidrag inn i skolestua, både på ledernivå, og til planlegging av opplæring og dens gjennomføring.

Universitetslektor Marit Rustad

UiT Campus Harstad, avd. for vernepleie, mars/april 2016

1 Rapport fra temamøte 2, mars 2016

1.1 Velkomstord fra avdelingsleder Bjørn-Eirik Johnsen

Bjørn-Eirik Johnsen inviterte til UiT Norges Arktiske Universitet, Campus Harstad, avd. for vernepleie og Fagorganisasjonen FO, med følgende ord:

«Formålet med denne temakvelden er

- Å bidra til innsikt og forståelse i en dialog der fokuset er hvordan vi skaper en skole for alle.
- For å få det til har vi invitert ulike personer og grupper som på en eller annen måte er involvert i utfordringene for å oppnå deltakelse og inkludering i skolehverdagen for hele mangfoldet av elevgruppa.»

2 Stemmen til Stangnes videregående skole v/ rektor Sylvi Berg, som innledet med å vise oss skolens rammebetingelser

Litt om Stangnes vgs.: 490 elever i 8 ulike utdanningsprogram. Har tilsatt 6 miljøarbeidere/miljøterapeuter, hvorav tre har vernepleierkompetanse. De andre har utdanning på videregående nivå (fagbrev) eller lang erfaring i arbeid med unge.

Historisk perspektiv på hvem som har vært og er i skolen (Stangnes vgs) tradisjonelt sett:

1. Læreren
2. Assistenten

og nå

3. Miljøterapeuter

I utgangspunktet er behovene knyttet opp mot enkeltelever.

Ressursene/primæroppgavene:

1. Undervisning
2. Særskilt tilrettelagt opplæring
 1. Læreren
 2. Miljøarbeideren/miljøterapeuten

Arbeidsoppgaver:

- Enkelteleven
- Samtale med elevene om ulike behov
- Helhetstenkning. Miljøterapeutene «ser» hele eleven. Lærere har lett for å «se» eget fag opp mot eleven.

Andre muligheter:

- Frafallsproblematikk
- PNO (Praksisnær opplæring)
- Tett på yrkesfag (eget prosjekt)
- Arbeid med små grupper

Ønske om:

- Å bruke miljøterapeutene i mer skolemiljørettet arbeid (avhengig av den økonomiske ressursen skolen har til dette)

Andre som arbeider mot psykososialt miljø rundt elevene:

- Helsesøster tre dager pr uke
- Kontakt med skolepsykolog
- Rådgivere 2 x 50 % stillinger
- Kontaktlærere med ekstra tid til å ta seg av den enkelte elev
- VIP (Veiledning og informasjon om psykisk helse – prosjekt i samarbeid med helsesøster og kommunepsykolog. Miljøterapeutene har en viktig rolle her)

Det å ha kompetanse på skolen rundt eksempelvis diagnoser (autismespekter osv) er nyttig, og det er bra at noen utfordrer oss på elevens behov når vi blir veldig praktiske og timeplanmessige i vurderingene.

2.1 Stemmen til fylkespolitiker Edvin Eriksen handlet om kompetansebehovet i skolen, hvor han hadde fokus på opplæringsloven

Opplæringsloven og forskriftene til opplæringsloven regulerer hvem som formelt er kompetent til å ha ansvar for undervisning i skolen. Det kreves lærerutdanning for å ha undervisningsansvar. Likevel er det vanlig å bruke miljøterapeuter til å

gjennomføre viktige sider av undervisningen – spesielt for elever med ulike funksjonshemninger. For 75–80 % av elevene fungerer det norske skoletilbudet godt. De får tilpasset opplæring gjennom ordinær klasseromsundervisning. Omfattende forskning har vist at 20–25 % av elevene har ulike lærevansker og/eller psykososiale vansker som medfører at de trenger ekstraordinær, tilpasset opplæring. Dersom de skal ha godt nok utbytte av opplæringen, må de få opplæring som er tilrettelagt på andre måter enn det som skjer overfor klassen som helhet. Det er elever med utviklingshemming, det er mange elever med svake teoretiske forutsetninger som har behov for praktisk tilrettelegging, det er elever med lese-skrivevansker og matematikkvansker, det er elever som er skadet av sterke og traumatiske opplevelser (miljøskader), det er elever med autismespekterproblematikk, Tourettes syndrom eller andre konstitusjonelle vansker. I tillegg er det mange elever som har konsentrasjons- og oppmerksomhetsvansker.

Sånn er virkeligheten. Den store utfordringen i norsk skole er at lærere gjennom lærerutdanningen i svært liten grad er kvalifisert for å forstå disse elevenes tilretteleggingsbehov og heller ikke har kompetanse nok til å vite hva slags tilpasset opplæring disse elevene må ha. Kompetanse med tanke på elever med ulike funksjonshemninger sine behov er svært mangelfull i skolen. Dette er en stor mangel ved lærerutdanninga, som kommer til å forsterke seg gjennom det forslaget til ny lærerutdanning som kunnskapsministeren nå har foreslått. Miljøarbeidere som har reell kompetanse med tanke på slike utfordringer, er velkommen i skolen.

2.2 Stemmen til NFU v/ Liv Aamnes var organisasjonens positive erfaringer med den miljøterapeutiske kompetansen i skoleverket

NFU synes det er veldig bra at miljøterapeutene jobber i skolen, og vi er ikke i tvil om at intensjonen med å ansette dem har vært god, men nå har skolene fått erfaring, og nå er det faktisk på tide at man tar ett stort skritt videre; man må få til gode tverrfaglige samarbeid, og pedagogene må begynne å inkludere miljøterapeuten og verdsette den kompetansen de innehar. Intensjonen var bra sa jeg, men vi tror heller ikke at prinsippet om god integrering har ligge til grunn for disse tilsettingene, dessverre.

Vi som representerer NFU her i dag, har egne erfaringer, og gjennom arbeidet i NFU får vi også kjennskap til andres erfaringer. Foreldrestemmene er mange, og

erfaringene er ulike, både positive og negative, selvsagt. Men det er én ting som virker å være felles erfaringer, og det er opplevelsen av at skolen ikke samarbeider godt tverrfaglig profesjoner imellom. (Skolen er heller ikke flink til å tenke brukerperspektivet og er for dårlig på foreldresamarbeid når det gjelder de elevene vi representerer.) Det finnes for all del hederlige unntak, vi er bare nødt til å få frem de problemene som eksisterer enkelte steder.

Miljøterapeutene har etter vårt syn mye å tilføre skolen, mange av dem har en unik kompetanse som skolen trenger, ikke bare for elever med særskilte behov for tilrettelegging, men mange av dem har kompetanse i å tilrettelegge sosiale situasjoner for inkludering.

For å snakke litt videre om det positive med at miljøterapeuten er i skolen, så kan vi trekke frem flere ting:

- Spesialkompetanse i å se og kjenne elevens behov og særegenheter, og vite hvordan vi kan håndtere dette.
- Kompetanse i sosial inkludering i et klassemiljø.
- Kreativitet i å se løsninger på små og store utfordringer, i stedet for å se begrensninger. Eksempel: Dra på leirskole eller klasseset. Pedagogene ser gjerne ser på dette som en for stor utfordring å få til og foreslår ekskludering, mens miljøterapeutens holdning er at med litt ekstra tilrettelegging er alt mulig.
- Mange har spesialpedagogisk kompetanse, noe som er svært verdifull kompetanse i et skolemiljø.
- Kjennskap til alternative læremetoder.
- ALLE elever må få oppleve trivsel på skolen – uten trivsel, ingen læring og omvendt. Miljøterapeuten er våre elevers talerør/forsvarere – vi har erfart at miljøterapeuter har god kompetanse i å stanse tendenser til mobbing av utviklingshemmede elever

Folk er forskjellige, personlig egnethet har stor betydning, og på dette området, som på alle andre områder, kommer man ut for personer/fagfolk som ikke egner seg for jobben. Og jeg vil påstå at det er adskillig verre å være uegnet i et yrke der du skal forholde deg til elever i sårbare situasjoner og elever som faktisk er totalt prisgitt de menneskene de har rundt seg. Det krever stor grad av både

idealisme /kreativitet/egnethet og evne til tverrfaglig samarbeid dersom skolen skal lykkes med integrering av de utviklingshemmede i skolen.

Vi ser og hører dessverre eksempler på at elever med spesielle behov i Harstad-skolen er plassert i segregerte tilbud. Selv om de tilhører en klasse (lovpålagt), oppleves ikke samhørigheten eller fellesskapet, fordi all undervisning skjer i det segregerte tilbudet.

Vi har eksempler på at foreldre til utviklingshemmede elever har blitt ekskludert fra fellesskapet gjennom hele ungdomskolen; de fikk aldri innkalling til felles foreldremøter. Videre kan vi vise til eksempler på at elever føler stor ensomhet fordi vedkommende ikke har tilhørighet til klassen sin, har ikke egen pult engang, eleven blir ikke invitert på juleavslutning.

Jeg nevnte at det var på tide for skolen å bevege seg et skritt videre for å inkludere elever med funksjonshemninger i skolen. Myter må avlives, fordommer må bekjempes, og pedagogene må lære seg tverrfaglig samarbeid. Rektor har et særlig ansvar for å tilrettelegge for dette samarbeidet. I dag opplever vi at tilbudet til elever med funksjonshemninger fungerer som segregerte tilbud, og dette betyr at pedagogene i normalklassen aldri får erfaring med barn med utviklingshemming. De blir avhengige av det segregerte tilbudet. Og kompetansen i det segregerte tilbudet blir dermed trukket ut av klassefellesskapet; de andre får ikke ta del i kompetansen. Viktig i dette er også den store sårbarheten dersom miljøterapeuten blir syk eller slutter, sårbarhet i det segregerte tilbudet, hvem skal nå overta? Pedagogene har gjerne ingen erfaring eller kjennskap til opplegget i det segregerte tilbudet, og har lite å bidra med.

Det man også må spørre seg, er om den pedagogiske kompetansen som utviklingshemmede har krav på, faktisk blir dem til del. Miljøterapeuten er ikke pedagog nødvendigvis, og her må man sørge for å sikre elevens rettigheter.

Et annet viktig moment som NFU trekker frem, har med normdanning å gjøre. Normer, holdninger og kultur er viktige forhold som skapes i et klassemiljø. Ved ikke å la alle elevene delta i dette miljøet, så holder en også elevene utenfor normdanningen.

I stortingsmelding nr. 45 om frihet og likeverd om mennesker med utviklingshemming og deres levekår etter opphør av ansvarsreformen står det om skolen:

«alle elever har rett til klassetilhørighet. Klassetilhørighet er nødvendig for at skolen skal være et inkluderende fellesskap. Elever med utviklingshemming skal ta del i det sosiale, faglige og kulturelle fellesskapet på en likeverdig måte. Løsninger med segregerte grupper skaper ikke tilhørighet i et skolefellesskap.»

«for at mennesker med utviklingshemming skal oppnå gode levekår er det viktig å arbeide for økt oppmerksomhet og samhandling mellom aktørene på alle samfunnsområder basert på god brukervedvirkning.»

De ordene er velfunderte, og de sier egentlig alt om hva det er vi sliter med, og hva som er viktig å fokusere. Vi vil takke deg Marit for at du tok initiativ til dette møtet, vi trenger slike som deg å samarbeide med, vi trenger gode samarbeidspartnere i arbeidet for gode levekår for barna våre. Sånne møtepunkt gir en også mulighet til refleksjon. I en ellers svært travel hverdag blir det lite tid til akkurat det. Og vi håper at dette møtet kan føre oss et skritt videre, NFU er også åpen for samarbeid om gode løsninger. Vi vil også oppfordre alle rektorer ved Harstad-skolene om å samarbeide om gode løsninger til beste både for miljøterapeutene som jobber i skolen, og til beste for de utviklingshemmede.

2.3 Fagforeningene FO og Utdanningsforbundets stemme

Begge forbundene innledet med:

«Utdanningsforbundet og FO er samde om at lærerarbeid skal erstattes av andre faggrupper i skolen. I dag er det slik at mye av arbeidet med de mest sårbare elevene er utført av assistenter uten relevant utdanning. Vi mener dette kan hindre god måloppnåing for elevene, og at skolen trenger tilsette med supplerende kompetanse til lærerne, for å sikre best moglege resultat i arbeidet med disse elevene.»

Stemmen til fagforeningen FO v/ Mona Olafsen var med fokus på elevenes læringsmiljø og det psykososiale skolemiljø, hvor miljøterapeutisk kompetanse vil være sentral.

I skolen i dag har behovene til elevene endra seg, eller vi er blitt flinkere til å se elevene. Det medfører at lærerne ikke bare skal undervise i sine fag, men også ta inn over seg hvordan elevene har det heime, med venner og på fritiden. Lærerne sier noe om at de ikke har tid, kompetanse og anledning i mange tilfeller til denne tilleggsopgaven. Det er blant annet her FOs profesjonsutøvere kommer inn.

FO er et fagforbund og et profesjonsforbund som har medlemmer som har en bachelorgrad som barnevernspedagog, sosionom og vernepleier. I det framtidige vil jeg bruke fellesbetegnelsen miljøterapeut.

For å forstå begrepet miljøterapi deler Erik Larsen (2006) opp ordet i miljø og terapi. Miljødelen av ordet handler først og fremst om organisering, mens terapidelen handler om utvikling og forandring. Dermed kan vi forstå miljøterapi som organisering som tilrettelegger for utvikling og forandring for eleven.

- FOs profesjoner har god kompetanse til å bidra i skoleverket, samt en annen kompetanse enn det lærerne innehar.
- En kompetanse som kan jobbe med forebygging, det være seg på individnivå, gruppenivå og klassenivå. De kan jobbe med elever på bakgrunn av sakkyndig vurdering/enkeltvedtak.
- Miljøterapeuter kan brukes som en ressurs for skoleverket da de innehar bred kompetanse innen psykososialt arbeid og arbeid med funksjonsutfordringer av fysisk, psykisk og sosial karakter.

Det fins allerede mange miljøterapeuter rundt omkring på skolene, men FO er av den formening at det kunne vært ansatt atskillig flere.

Årsak: Liten kjennskap blant arbeidsgivere til hva vi faktisk har av kompetanse. Mange miljøterapeuter arbeider med opplæring/undervisning av elever med særskilte behov. Der bør den miljøterapeuten som har hovedansvaret for undervisningen lagt opp etter elevens kognitive nivå, være delaktig i alle beslutninger/møter rundt eleven. De bør lyttes til da de ser eleven store deler av

dagen og kjenner ham godt. De må da delta i utarbeidelsen av IOP, samt delta i faglige møter. Planleggingen av undervisningen til eleven tar også tid, og krever ressurser, og dette bør skje i samråd med andre fagpersoner.

Hver enkelt ansattes personlige kompetanse enten man er utdannet vernepleier, barnevernspedagog, sosionom eller lærer stiger med årene etter hvert som man får erfaring med undervisning. Det er ikke ønskelig at våre yrkesgrupper alene overtar alt ansvar for de svakeste elevene, men at man bruker hverandres kompetanse i team rundt eleven.

Vi har spesialkompetanse på å lete etter de små framskritt, og i normaliseringsbegrepet ligger at man får opplæring/undervisning ut fra sine forutsetninger.

Andre miljøterapeuter jobber med klassemiljø og med elever med store atferdsutfordringer: Skolehverdagen er på ingen måte lagt til rette for at elever med denne typen problemer skal passe inn. En skolehverdag er full av situasjoner hvor det stilles store krav til samspillsferdigheter og krav om raske skifter i kognitiv tankemønster. Fra friminutt til læresituasjon, fra samhandling med medelever til samhandling med voksen og fra lekestund til lesestund.

Ifølge Ross Green (2014) er vansker i kognitive skifter medvirkende til atferdsproblemer hos barn, og elever med atferdsproblemer har ekstra vansker med å håndtere de mange kognitive skiftene som kreves gjennom en skoledag.

Den viktigste miljøterapeutiske oppgaven er altså å sikre og tilrettelegge miljøet og omgivelsene slik at eleven gis muligheter til å arbeide med sin personlige utvikling og forandring. Miljøterapeuten skal legge til rette for at eleven på sin særegne og spesifikke måte kan utvikle og vise forandring gjennom læringsmål og atferd. Og miljøterapeuten skal videre legge til rette for at eleven får bruke sine styrker til å klatre videre på kunnskapsstigen. Dette kan gjøres ved at miljøterapeuten tilbyr tydelige og tilbakevendende strukturer og relasjoner hvor innholdet er troverdig.

FO mener at det må være sterkere fokus på tiltak som påvirker og bedrer læringsmiljø. Godt læringsmiljø frigir tid for læreren samt fremmer læring hos elevene, både faglig, sosialt og relasjonelt. Vi tenker oss at våre fagfolk kan sikre at opplæringslovens kapittel 9, der står noe om arbeidsmiljøet både fysisk og psykososialt til eleven, skal styrkes. Dette er FO veldig for.

Når det gjelder videregående skole, er FO enig at det må økes på personaltetthet rundt eleven for å hindre frafall, som jo er et erklært problem. For å hindre dette kreves helhetlig og systematisk arbeid i hele utdanningsforløpet. Ett tiltak er å fremme voksentettheten, som nevnt, samt fremme sosialfaglig kompetanse.

De miljøterapeuter som jobber i skoleverket, har ulike ansettelsesforhold, arbeidsvilkår/ansvar og betingelser.

Noen melder om at arbeidsmiljøet kunne bedres for deres del ved at deres styrke og kompetanse ble høyere holdt i hevd enn det de opplever i det daglige. De føler at de blir satt i samme gruppe som assistentene, og ikke hørt som de fagpersonene de er. Alle ønsker vi å verdsettes i utøvelse av vår arbeid.

Andre melder at de absolutt møtes med respekt for sin kompetanse, gis kurs og videreutdanninger på samme måte som lærerne og tas med i planlegging rundt både enkeltelever og grupper som det jobbes intensivt mot i perioder.

Mange av våre medlemmer i skolen har opplevd at ved sykdom hos lærerne mister barnet som har fått en ekstraressurs, denne. Det gjelder både de av elevene som har fått ekstraressurs pga. psykisk utviklingshemming, eller om de har fått den ressursen pga. sosiale og relasjonelle problemer. Det er ikke greit at disse mister sitt tilbud når læreren er syk og klassen står uten lærer, og enkeltelevens miljøterapeut bes om å overta klasseundervisningen. Noen ganger er det den eneste løsningen, men man må også tenke andre løsninger slik at de med særskilte behov ikke rammes gang etter gang. Dette av *respekt* for den eleven som har bruk for sitt ekstrapersonale. Dette er tilbakemelding som mange av FOs medlemmer gir oss.

Vi mener jo at også miljøterapeutene i skolen trenger planleggingstid i likhet med lærerne, samt at også de må ha tid utover den vanlige arbeidsdagen for å tilrettelegge for sine elever. Spesielt tilrettelagt undervisning er krevende å følge opp, og vi mener dette kvalifiserer i likhet med lærenes etterarbeid til at våre medlemmer bør følge skoleruten i likhet med det andre pedagogiske personalet på skolen.

2.4 Stemmen fra Utdanningsforbundet v/ Morten Rennemo

Det henvises her til felles brosjyre mellom Utdanningsforbundet og FO- «Tverrfagleg samarbeid i skulen - god og trygg skulekvardag for alle elevar.»

I innledningen heter det at målet er å klargjøre noen områder der tverrfaglig samarbeid kan gi gode resultater i skolen. Videre er det fokus på tre ulike måter

miljøterapeuten jobber på i skolen, noe som tilsier at disse stillingstypene er komplementære til hverandre, og kan kombineres. Arbeidsoppgaver som miljøterapeuten kan utføre alene og i samarbeid med lærer, er beskrevet.

Brosjyren sier om Utdanningsforbundets politikk for tverrfagleg arbeid i skolen:

«Vår profesjonalitet skal være avgrenset av vår faglige og pedagogiske kunnskap, vårt yrkesansvar og den tiden vi har til rådighet. Andre profesjoner må ha som oppgave å utføre arbeid som støtter opp under det lærings-, utviklings- og dannelsesarbeidet som lærere og førskolelærere har hovedansvaret for.»

Tre ulike arbeidsoppgaver for miljøterapeuten:

1. Miljøterapeut som arbeider forebyggende på skolen.
2. Miljøterapeut som arbeider med elever på bakgrunn av sakkyndig vurdering/enkeltvedtak.
3. Miljøterapeut i tverrfaglig, ambulant, kommuneomfattende team.

Rennemo hadde også fokus på at like arbeidsbetingelser som f.eks. arbeidstid i skoleverket er viktig for begge yrkesgruppene: lærere/miljøterapeuter.

2.5 Stemmen til Harstad kommune v/ personalsjef Max Jenssen

Følgende spørsmål var stilt:

«Basert på den tradisjonelle arbeidsfordelingen i iht. teksten nedenfor, hva tenker dere i forhold til arbeidsoppgaver og utfordringer, hva er bildet i skolen p.t., og hva tenker dere fremover, situasjon, utfordringer og behov for kompetanse med tanke på forventet utvikling?»

Følgende tekst var det henvist til (fra Wikipedia, den frie encyklopedi):

«Miljøterapeut har som hovedregel en bachelorgrad fra høyskole eller universitet, det kan for eksempel være som barnevernspedagog, sosionom, eller vernepleier. Det som skiller en miljøterapeuter fra en miljøarbeider er at miljøterapeuten har en treårig høyere utdanning, mens miljøarbeideren i hovedsak er fagutdannet fra videregående skole.

Miljøterapeuter har oppgaver som å tilrettelegge for sosial samhandling, gi profesjonell veiledning til tjenestemottagere innen mange områder. Miljøterapeut gir tjenestemottagere opplæring og/eller opptrening, følger opp vedtak i henhold til individuell plan (IP), kvalitetsrutiner og aktuelt

lovverk. Miljøterapeuter jobber innen mange områder, som skole, helsetjenesten / helsestasjon, barnevernsinstitusjoner, boliger for funksjonshemmede/utviklingshemmede, innen rustjenesten og psykiatrien.»

2.6 Feltets tilbakemeldinger:

2.6.1 Enhetsledernes tilbakemeldinger:

- Miljøterapeuten ser elevene på en annen måte enn lærerne.
- De har en kompetanse med det psykiske og det sosiale i fokus.
- De kan observere lærere som er trent opp mot veggen i en destruktiv samspillprosess med elevene. I slike situasjoner er det vanskelig å se grunnleggende mekanismer i dette samspillet. Miljøterapeuter kan gi konstruktiv støtte til å bryte negative mekanismer, da det er deres kjernekompetanse.
- Erfaringer viser at miljøterapeuter har bedre mulighet for å ha et godt samarbeid med barnevern, psykiatri, helsestasjon og andre fordi de delvis deler fagbakgrunn.
- Viktigst av alt: De er i miljøet og kan jobbe med elever som trenger det uten tilmelding, utredning og mange møter.
- De kan være gode samtalepartnere for foreldre som ønsker det.

2.6.2 Miljøterapeutenes kompetansebidrag i skolen:

Barnevernspedagogen:

- Et viktig supplement til lærere i deres daglige arbeid med barn/ungdommens faglige og sosiale utvikling.
- Dette kan frigjøre læreres/kontaktlæreres ressurser til det pedagogiske undervisningsarbeidet.

Sosionomen:

- Forståelse av sammenhenger mellom enkeltindivider, familie og samfunn.

Vernepleieren:

- Et helhetlig ansvar for opplæringstilbudet til enkelte elever med utviklingshemming.
- Ha en oversetterfunksjon som tilrettelegger for gjensidig samhandling mellom elev og omverdenen.

- Følge opp elever med helsefaglige utfordringer, inkludert håndtering av legemidler.
- Bistå med å ha ansvar for trening i sosial kompetanse, atferdsendring, endring i miljøbetingelser og andre tiltak knyttet til elever med atferdsproblemer.
- Veilede lærere i ulike emner.

2.6.3 Miljøterapeutenes tilbakemeldinger om sin rolle i skolen og arbeidsoppgaver med tanke på nedenforstående fagligheter/utfordringer

- Miljøterapeuten jobber mye 1:1.
- Vernepleierens kompetanse er: utviklingshemming, medisinkompetanse/helsefaglig kompetanse, planer, rehabilitering, opptrening, pedagogisk del. Ser hele eleven og nettverket.
- For de tre forannevnte yrkesgruppene, **barnevernpedagog, sosionom og vernepleier**, er det viktig å avklare bruker/elevens behov og utfra det velge riktig fagbakgrunn.
- Atferdsproblematikk, utfordrende, samhandling mellom yrkesgruppene.
- Det er for miljøterapeutene viktig å kjenne skolens historikk/kultur, arbeidsbetingelser. Skolen må forstå hvilken forskjell en miljøterapeut kan spille.
- Et tverrfaglig team på skolen er viktig (psykolog, helsesøster, ledelse, SFO).
- Elevenes behov:
 - pedagogisk læring vs trening
 - helsefaglig behov (hvem sitt ansvar?)
 - fysioterapi
- Undervisning krever tid til forberedelse og en faglig forståelse for behovet. Improvisasjon kan oppstå grunnet lite tid til forberedelse.
- Kan bryte negative mekanismer og støtte lærernes behov.

Hvordan kan dette endres:

- Mer enn 3 timer forberedelse pr uke.
- Informasjon til lærerne, tema som en del av personalmøte.
- Felles forståelse for samhandling med ulike kompetanser.
- Fagsamling for miljøterapeutene.
- Ta en mer og tydelig posisjon i klasserommet.

- Legge til rette for samarbeidstid med lærerne.

2.7 Stemmen fra UiT Campus Harstad, avd. for vernepleie v/ univertetslektor Marit Rustad

Se vedlagte Powerpoint-presentasjon.

2.8 Miljøterapeutenes stemme, ved miljøterapeut Miriam Olsen og vernepleierstudent Trine Kjølberg

Miljøterapeutens stemme, som tok utgangspunkt i hvordan hverdagen og ukene er på skolen. Miljøterapeutens arbeidsoppgaver, samt hvor fort de forandrer seg etter behov.

- Min uke går ut på å følge to enkeltelever som begge har diagnoser. Jeg har ansvaret for å følge den ene eleven både i og utenfor klasserommet.
- Her planlegger jeg timene både sammen med lærerne, men også alene.
- Jeg har ansvaret for å følge denne eleven opp faglige og sosialt.
- Dagene til denne eleven variere, og derfor variere dagene mine også. Nå etter jul har jeg fulgt denne eleven både i praksis, i timer på skolen og utenfor skolen samt i sosiale øvelser.
- Den andre enkelteleven jeg følger til dags dato, har jeg kun på et grupperom. Der har jeg fag med eleven, og det er jeg som utarbeider det faglige opplegget fra gang til gang. Jeg samarbeider med elevens lærer noen ganger om det faglige opplegget.
- I tillegg til disse to elevene følger jeg en linje her på skolen som heter praksisnær opplæring. Denne klassen består av 5-7 enkeltelever som alle har forskjellige behov og utfordringer. Teamet jeg jobber sammen med der, består av meg selv, miljøarbeidere samt lærere. Der planlegger vi sammen uke til uke med forskjellige faglige og sosiale mål. Vi har alle et ansvar, og vi utfyller hverandre. Målet i denne klassen er at disse elevene skal få en praksisplass når de selv er klare for dette.

- Når eller hvis jeg har noen ledig tid i løpet av uken min, hjelper jeg til der det er behov. Jeg prøver også å fokusere det psykososiale miljøet på skolen, men dessverre strekker ikke tiden til dette per dags dato.
- **Utfordringen** som vi som er miljøterapeuter står overfor i skolehverdagen, slik som det også kom frem under seminaret, er flere. Vi er en liten gruppe, men også en viktig gruppe. Vi har ikke en 100 prosent stilling (89 prosent), noe som igjen speiler seg i lønnen vår.
- Vi har ansvaret for både det faglige og det sosiale tilbudet til enkeltelever samt grupper, men får ikke noen form for planleggingstid. Ikke har vi noen stillingsbeskrivelse, noe som er en frustrasjon i min gruppe.
- Vi ser at det psykososiale miljøet burde være noe vi skal jobbe med, men i stedet får vi oppgaver som gjør oss låst til klasserommet.
- Kompetansen vi sitter med, blir ikke alltid brukt riktig, og vi ser at vi ikke er med på viktige planleggingsmøter som omhandler akkurat vår utdanning. Vi kan mye, bruk oss på det vi er gode til!
- Nå vil jeg også poengtere at dette er en drømmejobb, på mange områder. Arbeidsmiljøet er fantastisk, og vi merker og ser at skolen vil satse på oss. Vi får mange utfordringer, noe som vi liker. Men vi merker også at vi er relativt nye innenfor skoleverket, men vi håper at de fleste kjenner at behovet for vernepleiere er der.

Studentens stemme:

- Takker for en fantastisk praksisperiode ved Stangnes videregående skole. I praksis ble medstudent og jeg mottatt på en god måte, ble inkludert fra første dag og fikk raskt mulighet til å jobbe selvstendig på forskjellige arenaer. De ansatte ved skolen møtte oss med nysgjerrighet og interesse for både praksisperiode og utdannelsen vi tar. Vi snakket villig om vernepleierutdannelsen til lærere og andre ansatte.
- Det var aldri et stille øyeblikk i praksisperioden, og planlagte aktiviteter som Hybellunsjen kunne opprettholdes fordi vi var to studenter som kunne bidra ekstra.
- Vi fikk møte elever med forskjellige behov, utdannelsesforløp og utfordringer, som gjorde at vi fikk tatt i bruk mye av det vi har lært i snart tre år.

- Gjennom hele praksisperioden fikk vi flotte og verdifulle refleksjonssamtaler og veiledningsmøter om oppgaver, fag, utfordringer og yrkesutøvelse.
- Vi som studenter fikk oppleve hvor viktig det er å bygge gode relasjoner til elever og ansatte for å kunne utføre arbeidsoppgaver og hjelpe de elevene som har utfordringer i skolehverdagen.
- Det er viktig å møte elevene der de er og som vernepleier se hele mennesket, selv i skolesystemet.
- Jeg oppfattet at miljøterapeuter kan representere en tilstedeværelse og bygge relasjoner som lærerne ikke har mulighet eller tid til.
- Det var tydelig at det var behov for et tverrfaglig samarbeid i skolen for å øke elevenes trivsel, motivasjon, mestring og kompetanse.
- Det er min oppfattelse at vernepleierstudenter i praksis ved videregående skole vil bidra til å holde på fokuset på elevenes psykososiale skolemiljø, og kan også bidra positivt inn mot skoleledelse, lærere og miljøterapeuter samt tydeliggjøre miljøterapeutens rolle og kompetanse.

2.9 Stemmene fra tilhørerne/salen

«Først ønsker jeg å takke dere som har tatt initiativet til å arrangere denne temakvelden om miljøterapeutisk kompetanse i skolen! For oss som jobber i skolen, er dette arrangementet kjærkomment. Jeg synes også det er positivt at så mange deltar i panelet, noe som gir en unik sjans til dialog med alle fremmøtte i salen.

Og takk Marit, for at du så klart og greit gjorde rede for hva miljøterapeutisk kompetanse er, nemlig ganske sammenfallende, men dog forskjellige kompetanser tilhørende de tre forskjellige yrkesgruppene vernepleiere, barnevernspedagoger og sosionomer med forskjellige høgskoleutdanninger. Og ikke minst at du vektla at tittelen **miljøterapeut**, ikke må forveksles med **miljøarbeider**, som jo ikke har gjennomført utdanning på høgskolenivå. Det er ei forveksling som ofte skjer, til og med av arbeidsgiverrepresentanter.

Dernest vil jeg kommentere innlegget fra Sylvi Berg, rektor ved Stangnes videregående skole, som sa at miljøterapeutisk kompetanse i skolen er nytt og ukjent. Det er mulig at videregående skoler, som jo er et fylkeskommunalt ansvar, ikke har hatt miljøterapeuter ansatt tidligere, men ved Harstad kommunes skoler

har det vært ansatt vernepleiere siden tidlig på 1990-tallet. Så kompetansen vi besitter, bør være velkjent for de som har etterspurt den og ansatt oss.

Personalsjef Max Jensen viste til at det nå er ansatt 28 miljøterapeuter i Harstad kommunes skoler og skolefritidsordninger, så vi ser jo at antallet ansatte har økt betraktelig de siste årene. Det vil si at det finnes mange med god kompetanse ved byens skoler i tillegg til lærere med lærerutdanning. Flere av oss har også videreutdanning av forskjellig art som vi ønsker oss uttelling for. Denne kjensgjerningen skulle tilsi at det ligger vel til rette for at vi i lag skal kunne skape gode skolehverdager for elevene. Likevel sitter flere av oss med erfaring som viser at dette ikke er så enkelt å få til i praksis. Selv om det foregår mye godt samarbeid mellom lærere og miljøterapeuter til det beste for elevene, mener jeg at det ville vært enklere å få dette til å fungere slik vi ønsker dersom vi hadde hatt bedre rammebetingelser for samarbeid, blant annet fast timeplanlagt samarbeidstid. For at vi skal lykkes med å utarbeide gode helhetlige læringsopplegg ut fra hver enkelt elevs individuelle behov og skape et godt sosialt læringsmiljø for elevene, er det av avgjørende betydning at lærere og miljøterapeuter får avsatt ukentlig samarbeidstid. Det vil gi oss rammer for god planlegging, forberedelser, gjennomføring og evaluering av læringsoppleggene, og ikke minst utarbeidelse av individuelle læreplaner og årsrapporter. Dette kan bli nærmest umulig å gjennomføre uten felles planleggingstid.

En annen rammebetingelse som kan vanskeliggjøre samarbeid, er ulike arbeidstider for lærere og miljøterapeuter. Det hevdes faktisk også at det finnes ulike arbeidstidsavtaler for miljøterapeuter med samme arbeidsoppgaver og arbeidsansvar i kommunens skoler. Hvis dette stemmer, er det ikke greit at sånn forskjellsbehandling eksisterer. Som ansatte i samme type stillinger bør vi så absolutt ha samme betingelser. Det bør være like arbeidstidsavtaler og fastlagt samarbeidstid for lærere og miljøterapeuter ved alle enheter.

Organiseringen av personalet med tverrfaglig kompetanse er også viktig. Hvilken kompetanse er det behov for i forhold til elevenes behov? Hvem innehar denne kompetansen? Hvem skal samarbeide og hvordan skal vi samarbeide for å gi disse elevene det de har krav på etter opplæringsloven? Dette er viktige spørsmål som må stilles og gis svar på. Lykkes skolene med god organisering, ligger det vel til rette for at vi sammen skal klare å gi elevene gode skolehverdager. Her har ledelsene ved enhetene ei utfordring og et klart ansvar.

Jeg vil avslutte med å si at motivasjonen til å stå i dette arbeidet over år er utrolig mange positive samhandlinger med ungdommer og deres foresatte og godt tverrfaglig samarbeid med gode kolleger.

Jeg vil utfordre kommunens og enhetenes ledelser til å bidra til å legge til rette for at også miljøterapeutenes arbeidsrolle og status blir både verdig og mer synliggjort. Det vil være veldig hyggelig om miljøterapeutene i likhet med lærerne blir ønsket hjertelig velkommen til nytt skoleår når kommunal ledelse innenfor skolesektoren samler alt personale i skolene til felles planleggingsdag ved skolestart!

3 Oppsummering

De ulike bidragene gir et helhetlig bilde av skolen i dag, med fokus på elever med spesielle behov og deres skolehverdag, samt på pedagogers og miljøterapeuters arbeidsoppgaver og arbeidsbetingelser:

- De juridiske rammer, opplæringsloven og forskrifter til opplæringsloven regulerer hvem som formelt er kompetent til å ha ansvar for undervisning i skolen.
- Klassetilhørighet og dens betydning både for de elever med spesielle behov og for de øvrige elever ble sentralt. Her hørte vi bl.a. historien om en av elevene som ikke har pult i klassen og ikke er invitert til juleavslutningen, og foreldre som ikke er innkalt til foreldremøter.
- Inkludering/segregering og dens utfordringer – hva hemmer og hva fremmer inkludering?
- Miljøterapeut vs miljøarbeider: Et skille her ble satt.
- Arbeidsbetingelser: pedagogen og miljøterapeuten, arbeidstid og lønn, tid til planlegging og samarbeid.
- Ulike arbeids- og ansvarsoppgaver mellom pedagogen og miljøterapeuten, hvor den *tverrfaglige kompetansen* vil kunne bidra til reell tilpasset opplæring, en tilrettelegging for bedre utbytte av undervisningen og til sosial utjevning.

VEDLEGG

Vedlegg 1: Program for temamøte

UiT
NORGES
ARKTISKE
UNIVERSITET

FO

Campus Harstad, avd. Vernepleie

ÅPENT MØTE

Temaaften

Miljøterapeutisk kompetanse i skolen-

Arbeidsoppgaver og utfordringer

PROGRAM- INNLEGG PÅ CA 10 MIN FRA hver av stemmene- med påfølgende kommentarer, spørsmål og diskusjon

PROGRAM

For å belyse tema har vi fått disse stemmene

Velkomstord v/leder for avdelingen prof. Bjørn - Eirik Johnsen

Rektor Sylvi Berg v/ Stangnes v.g. skole

Personalsjef Max Jensen v/ Harstad kommune

Fylkespolitiker Edvin Eriksen

Universitetslektor Marit Rustad

Brukerstemmer v/ NFU Liv Aamnes og Ole Kristian Lundberg

FO V / Ann Kristin Hansen og

Utdanningsforbundet v/ Morten Rennemo

Miljøterapeut Miriam

Vedlegg 2: Marit Rustad, Miljøterapeutisk kompetanse (PowerPoint-presentasjon)

Miljøterapeutisk kompetanse

Temaaften 2. mars 2016- Miljøterapeutisk kompetanse i skolen. Universitetslektor Marit Rustad

Bachelorgrad

Vernepleie

Sosionom

Ergoterapeut

Sykepleier

Barnevernspedagog

Barnehagelærer

Velferdsviter

Spesialpedagog

Miljøterapeutens viktigste oppgave

- Tilrettelegge for at «brukeren» skal mestre egen hverdag
- Planlegge og gjennomføre helsefremmende, forebyggende, rehabiliterende og miljøterapeutiske tiltak
- Sikre at miljøterapeuten følger lovverk, politiske vedtak og kommunale bestemmelser
- Styrke det sosiale nettverket til «brukeren».

Miljøterapeutens arbeidsarena

- Behandlings-, habiliterings- og rehabiliteringsinstitusjoner
- Hjemmebaserte tjenester
- Skoler
- NAV
- Frivillige institusjoner

Offentlig godkjente vernepleiere

- ▶ Vernepleierutdanningen en treårig bachelorgrad.
- ▶ En helse- og sosialfagutdanning
- ▶ Som retter seg mot å yte tjenester til mennesker med ulike former for funksjonsnedsettelse.
- ▶ Vernepleie er en beskyttet yrkestittel som krever autorisasjon fra Statens autorisasjonskontor for helsepersonell

Vernepleierens arbeidsoppgaver – avhengig av hvor du jobber

- Bidrar til daglig omsorg, gi sosial støtte og veiledning
- Legge til rette for egenmestring, opplæring og trening
- Vedlikeholde ferdigheter og etablere nye ferdigheter
- Gi råd og veiledning til kollegaer og samarbeidspartnere
- Administrasjon og ledelse
- Undervisning, fagutvikling og forskning

- Bistå bruker utenfor hjemmet for blant annet å kunne mestre arbeid og skole

180 studiepoeng fordelt på fire hovedemner

Oversikt over hoved- og delemner

1	Samfunnsvitenskapelige og juridiske emner	42 studiepoeng
A	Stats- og kommunalkunnskap, helse- og sosialpolitikk*	12 studiepoeng
B	Sosiologi og sosialantropologi**	12 studiepoeng
C	Jus**	12 studiepoeng
D	Vitenskapsteori og forskningsmetode*	6 studiepoeng
2	Psykologiske og pedagogiske emner	24 studiepoeng
A	Generell-, utviklings- og sosialpsykologi	12 studiepoeng
B	Generell pedagogikk og sosialpedagogikk	12 studiepoeng
3	Helsefaglige emner	45 studiepoeng
A	Medisinske og naturvitenskapelige emner	20 studiepoeng
B	Pleie og omsorg	15 studiepoeng
C	Psykisk helsearbeid	10 studiepoeng
4	Miljøarbeid og habiliterings- og rehabiliteringsarbeid	69 studiepoeng
A	Fagets utvikling, ideologi, etikk og yrkesrolle*	15 studiepoeng
B	Ferdighets- og atferdslæring	18 studiepoeng
C	Velferdsarbeid	12 studiepoeng
D	Arbeid med grupper, organisasjoner og nettverk**	9 studiepoeng
E	Kommunikasjon, samhandling og konfliktløsning*	15 studiepoeng
Sum		180 studiepoeng

* Emnene inngår helt eller delvis i felles innholdsdel for helse- og sosialfagutdanningene

** Emnene inngår helt eller delvis i felles innholdsdel for barnevernspedagog-, sosionom- og vernepleierutdanningene

Undervisnings- og vurderingsformene må legges opp slik at studentene får aktualisert, integrert og utdypet kunnskaper fra alle emner og relatert disse til yrkesutøvelsen.

Praksisstudiene knyttes opp til alle hovedemnene.

Kilde: Rammeplan for vernepleierutdanning,
Utdannings- og forskningsdepartementet 2005

Få miljøterapeuter inn i skolene

Leder i skolelederforbundet, [Per-Aage Krekling](#), etterlyser blant annet [andre](#) yrkesgrupper inn i skolene. FO støtter seg til dette forslaget.

FO organiserer blant annet vernepleiere, sosionomer og barnevernpedagoger (heretter kalt miljøterapeuter), og ser nytten i å ha denne kompetansen også på skoler.

Et par av skolene i Sortland Kommune har allerede noen av disse yrkesgruppene ansatt. Se til Grimstad ungdomsskole, hvor de har opprettet et miljøteam som samarbeider tverrfaglig, og med foreldre og foresatte. De deltar på ansvarsgruppemøter og overgangsmøter, og jobber til daglig med miljøbygging, miljøarbeid og mot mobbing. (Nettavisen)

Satser videre på miljøterapeuter

VERDAL: Rektor ved Verdal videregående skole, Ragnhild Saxebøl Nordset (bildet), sier at de kommer til å satse videre på miljøterapeuter i skolen.

Mens en del kommuner og skoler skjærer ned på miljøarbeidere når budsjettene strammes, sier Saxebøl Nordset at dette ikke er aktuelt for dem i tiden fremover.

– Vi har færre skolesluttere og det skjer mye positivt i skolemiljøet. En viktig årsak til færre skolesluttere er nettopp miljøterapeutene, sier hun og sier at det sitter langt inne å nedprioritere noe en ser gir virkning. – Vi kan dokumentere at miljøterapeuter gir resultat, sier Saxebøl Nordset. Fylkesråd Anne Marit

Mevassvik sier fylkeskommunen vil fortsette å satse på prosjekter (avisoppslag) som får ned antall skolesluttere.